

AIDWATCH-RAPPORTEN 2025

SAMMANFATTNING

EU:s biståndsnivå minskade 2024, både i pengar och i andel av EU-ländernas sammanlagda BNI. Det mesta av minskningen berodde på minskning i inhemska flyktingkostnader som bekostas med bistånd. Men trenden förutspås accelerera 2025 med än större minskningar, där EU-länderna följer i USA:s fotspår och drar sig undan sina åtaganden till världens fattiga. Den europeiska AidWatch-rapporten ges ut för tjugonde året i rad, och pekar på andra möjliga vägval för EU än att dra sig undan från sina internationella partnerskap.

Sedan den första europeiska AidWatch-rapporten publicerades för 20 år sedan har det **internationella biståndet bidragit avsevärt till förbättringar** inom global hälsa, fattigdomsbekämpning, utbildning, institutionsbyggande och demokratiutveckling samt klimatanpassning i partnerländer, och har **generellt ett brett stöd bland EU:s medborgare**.¹

Det globala officiella utvecklingsbiståndet (ODA) har ökat varje år sedan 2019. Inte minst som **svar på en rad framväxande kriser**: Covid-19, accelererande klimatkris, fler och mer utdragna konflikter, fler människor som tvingas på flykt samt de många konsekvenserna av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Biståndet har visat på motståndskraftigt stöd² i den permakris som vi ser växa fram i dagens värld, men biståndet är också hårt pressat av ständigt ökande behov (ekonomiska, sociala, klimatrelaterade) och av **politiska beslut som försvagar det globala multilaterala systemet och förutsättningarna för internationellt samarbete**.

Nedskärningar trots ökade behov

Efter fem år av kontinuerlig tillväxt av global ODA-volym prioriterar allt fler länder snäva nationella intressen och skär ner på sina biståndsbudgetar. Global ODA minskade med 9 procent 2024. Dessa **nedskärningar kommer att drabba de mest marginaliserade befolkningarna och länderna hårdast**, inklusive de enligt FN minst utvecklade länderna (MUL) och fragila länder som är drabbade av konflikter och instabilitet. Effekterna på viktiga sektorer för mänsklig utveckling är obestridliga: nästan 400 000 fler barn kan dö till följd av nedskärningar inom stöd till global hälsa.³

¹ [Eurobarometer 2022: EU citizens strongly support international cooperation to reduce poverty and build partnerships with partner countries, CRnet Oy; Eurobarometer survey shows strong and steady support for EU humanitarian action - European Commission.](#)

² OECD DCD (2025), [Preliminary official development assistance levels in 2024](#), s. 6.

³ Institute for Economics and Peace (IEP), [Child deaths to rise from health aid cuts.](#)

Trots ökade behov av internationellt samarbete har många höginkomstländer aviserat om **drastiska nedskärningar i biståndet under 2025 och kommande år**. Enligt OECD:s biståndskommitté DAC förväntas det globala biståndet minska med 9-17 procent 2025, men de minst utvecklade länderna kan drabbas av minskningar på hela 13-25 procent. I Afrika söder om Sahara förväntas biståndet minska med 16-28 procent. Ett omfattande skifte i engagemanget för och synen på internationellt samarbete riskerar att få negativa konsekvenser för miljontals människor.

Var femte biståndseuro inte bistånd

Den minskande nivån är ett allvarligt trendbrott efter fem år av ökning av det globala biståndet, men det senaste decenniet har också kännetecknats av ökad förvrängning av ODA-siffror från EU:s medlemsstater och institutioner. AidWatch 2025 visar: **mer än var femte euro i bistånd från EU:s medlemsstater uppfyller inte kriterierna för ODA**, såsom att ha karaktären av en gåva (koncessionaritet) och bidra till syftet ”främjande av ekonomisk utveckling och välfärd i utvecklingsländer.” Sådan urholkning och felrapportering i biståndsstatistiken överdriver EU:s generositet och skapar en sorts ”biståndsinflation” som i slutändan undergräver allmänhetens och det internationella samfundets förtroende. Fler biståndskronor och -euro behålls till inhemska kostnader i givarländer såsom flyktinkostnader, schablonberäknade kostnader för utländska studenter och privatsektorbistånd som väger över mot exportfrämjande. Detta samtidigt som **det ekonomiska trycket på partnerländer ökar** och försvårar att tillhandahålla grundläggande tjänster för mänsklig utveckling (hälsa, utbildning, socialt skydd, jämställdhet och icke-diskriminering). Samtidigt lider många utvecklingsländer av ett större utflöde än inflöde av finansiella resurser, orsakat av höginkomstländernas och skatteparadisens agerande när det gäller internationella skuld- och skattefrågor.

EU:s medlemsstater har inte i tillräckligt hög utsträckning riktat in sitt bistånd på utvecklingsmål och **bekämpning av fattigdom och ojämlikheter**. Detta misslyckande är tydligt i flera missade mål, såsom EU:s åtagande att avsätta 0,15–0,2 procent av sin bruttonationalinkomst (BNI) till ODA för de minst utvecklade länderna, samt inom områden som stöd för mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet.

Hög tid för reformer

ODA är och bör förbli en viktig källa till utvecklingsfinansiering, som erbjuder stabilt och förutsägbart stöd dit andra offentliga eller privata resursflöden inte når. Även om det inte kan vara den enda eller största resursen för hållbar utveckling, måste biståndets unika roll skyddas genom reformer i det internationella systemet. Det är **hög tid för djärva reformer inom OECD:s biståndskommitté (DAC), och en starkare röst för utvecklingsländer i ramverket för internationellt utvecklingssamarbete**. Inkluderande processer och institutioner som ger partnerländer verkligt inflytande kan bidra till att biståndets regler och praxis bättre speglar behoven på plats. EU och dess medlemsstater har ett historiskt

ansvar och mycket att bidra med. De bör inta en ledande men dialoginriktad roll i reformer av ODA, där de systematiskt lyssnar på idéer från partnerländer och civilsamhällsorganisationer (CSO). I tider av förändring är det även CSO:ers uppgift att reflektera över de nya omständigheterna och hur de bäst kan anpassa sig på sätt som stärker principerna för effektivt bistånd och bidrar till lokalt ägarskap.

Det rådande paradigmskiftet är ett politiskt och moraliskt test för EU och dess medlemsstater – inte bara en teknisk diskussion om sjunkande biståndssiffror. EU:s långa erfarenhet av internationellt samarbete och av OECD DAC:s standarder får inte bli en ursäkt för passivitet; det skulle försvaga **EU:s trovärdighet som global aktör för rättighetsbaserat och rättvist internationellt samarbete**. Nu är inte läge för kortsynta egenintressen.

Vi uppmanar EU:s medlemsstater och institutioner att:

1. Omedelbart återställa nedskärningar i biståndsbudgetar och vidta åtgärder för att uppnå målet om minst 0,7 % av BNI till ODA.
2. Omorientera allt EU-bistånd till sitt avsedda syfte: fattigdomsbekämpning, minskning av ojämlikheter, och upprätthålla biståndets effektivitet och integritet som officiellt, utvecklingsfokuserat och gävinriktat stöd.
3. Reformera och demokratisera styrningen av ODA-systemet genom en process där länder från Globala Syd deltar i beslut om definition och tolkning av ODA, via ett inkluderande forum såsom Förenta Nationerna.
4. Främja biståndets mervärde och unika roll för mänsklig utveckling, inklusive hälsa, utbildning, social trygghet, jämställdhet och jämlikhet, bland EU:s medlemsstater och inom EU:s institutioner.
5. Stärka inkluderande, partnerledd gemensam programmering inom allt EU-bistånd för att säkerställa genomslag för lokala utvecklingsprioriteringar snarare än EU:s nationella intressen eller utrikespolitiska mål.
6. Tilldela mer, inte mindre, bidragsbaserad och verkligt koncessionell finansiering till de minst utvecklade länderna (MUL) och fragila och konfliktdrabbade stater, i linje med målet om 0,2 % BNI/ODA till MUL.
7. Prioritera bistånd i form av bidrag och säkerställ att skuldfinansiering, när den används, ges på mjuka villkor: återbetalning av skulder är en börda, inte ett stöd.
8. Säkerställa politisk samstämmighet för hållbar utveckling i all EU:s medlemsstaters och institutioners politik och i reformer av utvecklingsfinansiering.
9. Åta sig att öka det kollektiva stödet till klimatanpassning för att uppnå balans mellan klimatomställning och -anpassning.
10. Ge politiskt erkännande åt att rollen för det internationella utvecklingsbiståndet (ODA) är att bidra till att förverkliga mänskliga rättigheter och jämlikhet, med fokus på att ingen ska lämnas utanför och de mest utsatta människorna och länderna ska prioriteras först och mest.

SVERIGE

Flera negativa trender syns i Sveriges bistånd: beslut om minskad biståndsnivå, minskade resurser till människor i de mest marginaliserade länderna, minskade satsningar på jämställdhet. Sverige är fortfarande ett av få EU-länder som ligger över målet om 0,7 procent av BNI till internationellt bistånd, men på väg att missa detta åtagande inom två till tre år. Förutom det starka stödet till Ukraina är de enda områden där både politisk energi och biståndsbudget konsekvent har prioriterats migrationskontroll och exportfrämjande – områden med svag koppling till utvecklingsmål.

År 2022 satte regeringen ett välkommet tak på 8 procent av biståndsbudgeten när det gällde att ta biståndsmedel till flyktingmottagning i givarlandet, även om sådana kostnader i Sverige inte borde tas från biståndsbudgeten alls. Från och med 2025 har dessa kostnader dock höjts på ett överdrivet sätt, trots att färre personer finns i asylsystemet.

Under årtionden har Sverige varit internationellt erkänt som en feministisk föregångare i utrikespolitiken, en stor givare av kärnstöd till multilaterala organisationer, och en stark förespråkare för civilsamhället, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet – även när dessa frågor mött motstånd. Den nuvarande regeringen har uttryckt fortsatt stöd för liknande prioriteringar, men resursfördelningen ligger efter. Klimatfinansieringen har ökat, men tas från en krympande biståndsbudget. Sverige följer och bidrar till den trend som ses i övriga EU, med en stark logik av ”Europa först” och fokus på exportfrämjande.

Den nuvarande regeringen har gjort förändringar i finansieringsmodellen för civilsamhället, vilket lett till att avtal avslutats utan giltiga skäl och att många organisationers ekonomiska förutsättningar försämrats utan föregående konsekvensanalys. Förändrade kriterier och regler sent i urvalsprocessen har ytterligare försämrat transparens, rättvisa och effektiv användning av tid, engagemang och resurser.

Rekommendationer

1. Återställ nedskärningarna i biståndsbudgeten med en tydlig väg tillbaka till åtagandet om en procent av BNI, kompletterat med ytterligare finansiering för att uppfylla Sveriges åtaganden om stöd till klimatanpassning.
2. Säkerställ att svenskt utvecklingsbistånd stödjer människor som lever i fattigdom och under förtryck att förbättra sina liv, särskilt i fragila stater, konflikt- och postkonfliktländer samt regioner som är hårt drabbade av klimatförändringar, och att stödet till Ukraina inte sker på bekostnad av marginaliserade människor i utsatta kontexter.
3. Genomför reformer baserade på evidensbaserade förändringsteorier och i enlighet med principer för effektivt utvecklingssamarbete, mänskliga rättigheter samt

humanitära principer och lagar, och undvik fördelning av biståndsmedel med utgångspunkt i exportfrämjande och migrationskontroll.

4. Öka andelen av svenskt bistånd som går till jämställdhet för att vända den nuvarande negativa trenden, och säkerställ att svenska prioriteringar såsom mänskliga rättigheter och demokrati, ett starkt civilsamhälle, barnrättigheter, hälsa och SRHR med mera får tillräckliga resurser.